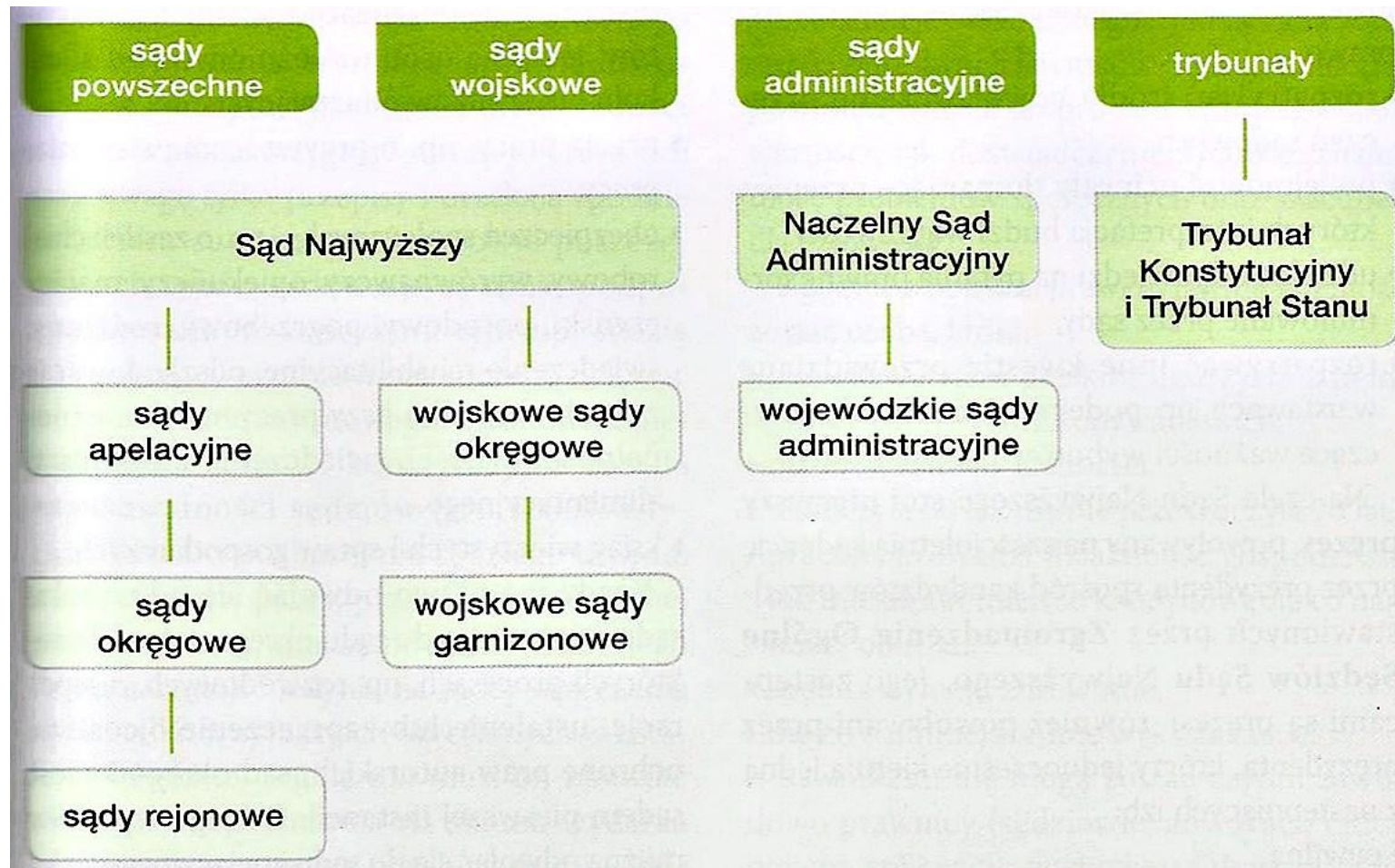

Władza sądownicza w Polsce.

Struktura władzy sądowniczej w Polsce:

KONSTYTUCJA RP

Art. 173

Sądy i Trybunały są władzą odrębną i niezależną od innych władz. [...]

Art. 175

1. Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe. [...]

Art. 45.

1. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.
2. Wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Wyrok ogłaszany jest publicznie.

- ▶ Niezależność sądów – od organów władzy wykonawczej i ustawodawczej
- ▶ Niezawisłość sędziów – rozstrzygając sprawy, kierują się oni tylko przepisami oraz własnym sumieniem; nie podlegają żadnym naciskom
- ▶ Dwuinstancyjność – strona ma możliwość odwołania się od orzeczenia sądu pierwszej instancji do sądu drugiej instancji

Art. 78.

Każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa.

Sąd Najwyższy powołany jest do:

- Sprawowania nadzoru nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania (nadzór judykacyjny).
- Stwierdzania ważności wyborów do Sejmu i Senatu oraz wyboru Prezydenta RP, a także ważności referendum ogólnokrajowego i referendum konstytucyjnego.
- Rozstrzygania nadzorczego w stosunku do samorządów zawodowych: adwokatów, radców prawnych oraz notariuszy.
- Opiniowania ustaw i innych aktów normatywnych.
- Rozpatrywanie skarg kasacyjnych na orzeczenia Trybunału do Spraw Sportu przy PKOl.
- Sąd Najwyższy może także wykonywać inne czynności przekazane przez ustawy.

Organy Sądu Najwyższego

- ▶ Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego
- ▶ Prezes Sądu Najwyższego (dla każdej z izb)
- ▶ Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego
- ▶ zgromadzenie sędziów izby Sądu Najwyższego (dla każdej z izb)
- ▶ Kolegium Sądu Najwyższego

W Sądzie Najwyższym działają także (ale nie są to organy SN):

- ▶ Kancelaria Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego
- ▶ Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego

Art. 183.

1. Sąd Najwyższy sprawuje nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania.
2. Sąd Najwyższy wykonuje także inne czynności określone w Konstytucji i ustawach.
3. Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego powołuje Prezydent Rzeczypospolitej na sześćoletnią kadencję spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego.

Sądy Powszechne

Do obecnego polskiego sądownictwa powszechnego należą sądy rejonowe, okręgowe i apelacyjne. Sądy powszechne rozstrzygają wszelkie sprawy z zakresu prawa karnego, cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, które nie są zastrzeżone dla innych sądów. Wszystkich sędziów sądów powszechnych powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa.

Art. 177.

Sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości we wszystkich sprawach z wyjątkiem spraw ustawowo zastrzeżonych dla właściwości innych sądów.

Sądy wojskowe

Sądownictwo wojskowe wyodrębnia się w wielu systemach prawnych świata ze względu na specyfikę wymiaru sprawiedliwości w siłach zbrojnych, szczególnie podczas wojny. Sądownictwo wojskowe jest z reguły ograniczone do spraw karnych. Dziś właściwość sądów wojskowych w czasie pokoju jest z reguły ograniczona do przestępstw (ewentualnie także wykroczeń) popełnionych przez żołnierzy w czynnej służbie wojskowej, ponadto podlegają one nadzorowi orzeczniczemu sądów najwyższych.

Art. 182.

Udział obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości określa ustawa.

- ▶ Udział obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości został określony w ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych (art. 4). Obywatele biorą udział w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości przez uczestnictwo ławników w rozpoznawaniu spraw przed sądami w I instancji, chyba że ustawy stanowią inaczej, a także w art. 3 k.p.k. – w granicach określonych w ustawie postępowanie karne odbywa się z udziałem czynnika społecznego. Zasada ta realizowana jest przez instytucję ławników, którzy w zakresie orzekania są niezawiśli i podlegają jedynie ustawom, nie mogą jednak przewodniczyć rozprawie ani wykonywać czynności poza rozprawą na równi z sędziami zawodowymi. Ławnicy uczestniczą w kwestiach odnoszących się głównie do kontroli orzeczeń i rozstrzygania w sprawach od strony prawnej. Podstawowym składem sądu I instancji jest skład: jeden sędzia zawodowy i dwóch ławników. W procesie karnym, w sprawach zagrożonych karą 25 lat pozbawienia wolności albo dożywocia uczestniczy dwóch sędziów zawodowych i trzech ławników. Sąd niekiedy w I instancji orzeka bez udziału ławników, np. w sprawach o wykroczenia i w postępowaniu apelacyjnym lub kasacyjnym sąd orzeka wyłącznie w składzie zawodowym. Z udziałem ławników sąd rozpoznaje prośbę o ułaskawienie.

Sądy Administracyjne

W Polsce jest on jednym z organów państwowych w systemie wymiaru sprawiedliwości. Sądy administracyjne wykonują ten obowiązek poprzez kontrolę działalności administracji publicznej oraz rozstrzyganie sporów kompetencyjnych i sporów o właściwość między organami jednostek samorządu terytorialnego, samorządowymi kolegiami odwoławczymi i między tymi organami a organami administracji rządowej.

Sądami administracyjnymi są obecnie: wojewódzkie sądy administracyjne orzekające w pierwszej instancji i Naczelny Sąd Administracyjny. Regułą jest, że skarga kierowana jest do wojewódzkiego sądu administracyjnego, a dopiero jego orzeczenia kontrolowane są przez Naczelny Sąd Administracyjny. Zarówno przed wojewódzkim sądem administracyjnym, jak i przed Naczelnym Sądem Administracyjnym, obowiązuje zasada skargowości, zabraniająca sądowi inicjowania postępowania sądowego z urzędu – postępowanie administracyjnosądowe może wszcząć wyłącznie strona, wnosząc skargę (do WSA), skargę kasacyjną lub zażalenie (do NSA), wniosek o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego lub sporu o właściwość (do NSA).

Naczelny Sąd Administracyjny, zgodnie z art. 3 Prawa o ustroju sądów administracyjnych oraz artykułami 4 i 15 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 roku Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi:

- ▶ rozpoznaje skargi kasacyjne i zażalenia od orzeczeń (wyroków i postanowień) sądów wojewódzkich
- ▶ rozstrzyga wspomniane spory kompetencyjne i spory o właściwość
- ▶ podejmuje uchwały wyjaśniające przepisy prawne, rozbieżnie interpretowane przez sądy administracyjne oraz uchwały rozstrzygające zagadnienia prawne budzące poważne wątpliwości w konkretnej sprawie administracyjnosądowej.

Organy sądów administracyjnych

W wojewódzkich sądach administracyjnych

- ▶ prezes wojewódzkiego sądu administracyjnego
- ▶ zgromadzenie ogólne sędziów sądu administracyjnego
- ▶ kolegium wojewódzkiego sądu administracyjnego

W Naczelnym Sądzie Administracyjnym

- ▶ Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego
- ▶ Zgromadzenie Ogólne Sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego
- ▶ Kolegium Naczelnego Sądu Administracyjnego

Art. 184.

Naczelnny Sąd Administracyjny oraz inne sądy administracyjne sprawują, w zakresie określonym w ustawie, kontrolę działalności administracji publicznej. Kontrola ta obejmuje również orzekanie o zgodności z ustawami uchwał organów samorządu terytorialnego i aktów normatywnych terenowych organów administracji rządowej.

Art. 166.

3. Spory kompetencyjne między organami samorządu terytorialnego i administracji rządowej rozstrzygają sądy administracyjne.

Art. 185.

Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego powołuje Prezydent Rzeczypospolitej na sześćoletnią kadencję spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego

Literatura

Banaszak B., Preisner A. (red.), Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP, Warszawa

Garlicki L., Prawo konstytucyjne, Warszawa
Konstytucja RP–Rozdział VIII

